Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 27ης Νοεμβρίου 2025*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης – Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 – Έννοια των “παρατυπιών” – Άρθρο 1, παράγραφος 2– Προθεσμίες παραγραφής – Άρθρο 3 – Χρονικό σημείο έναρξης και διάρκεια των προθεσμιών – Έργο συγχρηματοδοτούμενο από πόρους της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-539/24,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Nejvyšší správní soud (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Τσεχική Δημοκρατία) με απόφαση της 31ης Ιουλίου 2024, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Αυγούστου 2024, στο πλαίσιο της δίκης

Mikroregion Porta Bohemica

κατά

Odvolací finanční ředitelství,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Biltgen, πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του πρώτου τμήματος, I. Ziemele, A. Kumin και S. Gervasoni (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Mikroregion Porta Bohemica, εκπροσωπούμενη από τον J. Sedláček, advokát,

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Očková, τον M. Smolek και τον J. Vláčil,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον J. Hradil και την C. Valero,

* Γλώσσα διαδικασίας: η τσεχική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 1995, L 312, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Mikroregion Porta Bohemica και της Odvolací finanční ředitelství (δευτεροβάθμιας διεύθυνσης φορολογίας, στο εξής: φορολογική αρχή) με αντικείμενο την προθεσμία παραγραφής παρατυπιών σχετικών με δημόσιες συμβάσεις που συνήφθησαν στο πλαίσιο έργου χρηματοδοτούμενου εν μέρει από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 1 του κανονισμού 2988/95 ορίζει τα εξής:

«1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων [της Ένωσης] θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του δικαίου [της Ένωσης].

2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του δικαίου [της Ένωσης] που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός [της Ένωσης] ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από [την Ένωση], είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό [της Ένωσης], είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»

4 Το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει ως εξής:

«1. Η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. Για τα πολυετή προγράμματα η προθεσμία παραγραφής συνεχίζεται σε κάθε περίπτωση ως την τελική ολοκλήρωση του προγράμματος.

Η παραγραφή της δίωξης διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

Εντούτοις, η παραγραφή επέρχεται το αργότερο κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου τουλάχιστον του διπλάσιου της προθεσμίας παραγραφής, εφόσον η αρμόδια αρχή δεν έχει επιβάλει κάποια κύρωση, εκτός από τις περιπτώσεις που η διοικητική διαδικασία ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1.

2. Η προθεσμία εκτέλεσης της απόφασης που καθορίζει τη διοικητική ποινή είναι τριετής. Ως έναρξη της προθεσμίας αυτής υπολογίζεται η ημέρα κατά την οποία η απόφαση κατέστη οριστική.

Οι περιπτώσεις διακοπής και αναστολής ρυθμίζονται από τις σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου.

3. Τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στις παραγράφους 1 και 2 αντιστοίχως.»

5 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 ορίζει τα εξής:

«Υπό την επιφύλαξη των [ενωσιακών] διοικητικών μέτρων και κυρώσεων που θεσπίζονται βάσει τομεακών κανονισμών υφισταμένων κατά την έναρξη του παρόντος κανονισμού, η επιβολή χρηματικών κυρώσεων, όπως είναι τα διοικητικά πρόστιμα, μπορεί να ανασταλεί με απόφαση της αρμόδιας αρχής, εάν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη εναντίον του συγκεκριμένου προσώπου για τις αυτές πράξεις. Η αναστολή της διοικητικής διαδικασίας αναστέλλει την προβλεπόμενη στο άρθρο 3 προθεσμία παραγραφής.»

Το τσεχικό δίκαιο

6 Το άρθρο 44a, παράγραφος 9, του zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (νόμου 218/2000 περί δημοσιονομικών κανόνων και περί τροποποιήσεως ορισμένων άλλων σχετικών νόμων), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προέβλεπε τα εξής:

«Για τον καταλογισμό των οφειλών λόγω παράβασης των δημοσιονομικών κανόνων και για την επιβολή των σχετικών κυρώσεων αρμόδιες είναι οι φορολογικές αρχές κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στον [zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád (νόμο 280/2009 περί φορολογικής διαδικασίας)] […] Στις διαδικασίες που αφορούν απαιτήσεις από παραβάσεις των δημοσιονομικών κανόνων, ο υπαίτιος της σχετικής παράβασης θεωρείται ως φορολογούμενος. Κατόπιν αιτήσεως της διοικητικής αρχής η οποία εξέδωσε την απόφαση περί χορήγησης κεφαλαίων από τον κρατικό προϋπολογισμό, από τα κρατικά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, από το ταμείο του κράτους ή από το εθνικό ταμείο, καθώς και της αρχής που είναι αρμόδια για τον έλεγχο της χορήγησης και της χρήσης των κεφαλαίων που προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό ή από άλλους κρατικούς πόρους, η φορολογική αρχή τούς διαβιβάζει τα στοιχεία που συνέλεξε στο πλαίσιο των διαδικασιών που αφορούν απαιτήσεις από παραβάσεις δημοσιονομικών κανόνων, εφόσον αυτά σχετίζονται με την είσπραξη των απαιτήσεων αυτών· τα ανωτέρω ισχύουν και σε σχέση με τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις διοικητικές αρχές που διαχειρίζονται αντίστοιχους πόρους προερχόμενους από την αλλοδαπή. Τα πρόστιμα για τις παραβάσεις των δημοσιονομικών κανόνων είναι καταβλητέα εντός 30 ημερών από την επίδοση της σχετικής πράξης καταλογισμού. Οι πράξεις καταλογισμού και επιβολής προστίμων μπορούν να εκδοθούν σε διάστημα έως και 10 ετών από την 1η Ιανουαρίου του έτους που έπεται εκείνου κατά το οποίο έλαβε χώρα η παράβαση των δημοσιονομικών κανόνων.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

7 Η Mikroregion Porta Bohemica είναι τσεχική εκούσια ένωση δήμων η οποία έχει νομική προσωπικότητα. Έλαβε, με απόφαση του Ministerstvo životního prostředí (Υπουργείου Περιβάλλοντος, Τσεχική Δημοκρατία) της 4ης Απριλίου 2014 και με σύμβαση της 15ης Απριλίου 2014, διάφορες χρηματοδοτήσεις για έργο με σκοπό την κατάρτιση ψηφιακού σχεδίου ελέγχου των πλημμυρών και την απόκτηση συστήματος προειδοποίησης και συναγερμού για την εδαφική περιοχή των δήμων που ήταν μέλη της.

8 Οι χρηματοδοτήσεις αυτές επρόκειτο να καλύψουν το 90 % των επιλέξιμων δαπανών του έργου εκ των οποίων το 85 % [5 341 683,05 τσέχικες κορώνες (CZK), ήτοι περίπου 215 000 ευρώ] προερχόταν από πόρους της Ένωσης στο πλαίσιο του Ταμείου Συνοχής και το 5 % (314 216,65 CZK, ήτοι περίπου 12 500 ευρώ) από πόρους του εθνικού ταμείου περιβάλλοντος της Τσεχικής Δημοκρατίας. Η Mikroregion Porta Bohemica κάλυψε το υπόλοιπο 10 % (628 433,30 CZK, ήτοι περίπου 25 000 ευρώ) με ίδιους πόρους.

9 Η Mikroregion Porta Bohemica υποβλήθηκε, μεταξύ της 26ης Φεβρουαρίου 2020 και της 3ης Σεπτεμβρίου 2021, σε φορολογικό έλεγχο ο οποίος ανέδειξε διάφορες παραβάσεις κατά τη διαδικασία διαγωνισμού για τη σύναψη δημόσιας σύμβασης για την εκτέλεση εργασιών ενόψει της εκτέλεσης του εν λόγω έργου, ήτοι ιδίως τον μη αποκλεισμό από τη διαδικασία του διαγωνισμού πολλών προσφορών οι οποίες δεν τηρούσαν τη συγγραφή υποχρεώσεων, την παράνομη παράταση της προθεσμίας εκτέλεσης της σύμβασης και τη μη δημοσίευση του διαγωνισμού στον ιστότοπό της εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών. Κατόπιν του φορολογικού ελέγχου, στις 10 Σεπτεμβρίου 2021 η φορολογική αρχή εξέδωσε δύο πράξεις καταλογισμού, λόγω παράβασης δημοσιονομικών κανόνων, για την ανάκτηση από τη Mikroregion Porta Bohemica ποσού 1 259 646 CZK (ήτοι περίπου 50 500 ευρώ) και ποσού 74 089 CZK (ήτοι περίπου 3 000 ευρώ), τα οποία αντιστοιχούσαν στο 23,58 % των χρηματοδοτήσεων που είχε λάβει η εν λόγω ένωση δήμων.

10 Στις 9 Δεκεμβρίου 2022 η φορολογική αρχή διόρθωσε τη διατύπωση της μίας πράξης καταλογισμού και απέρριψε τη διοικητική προσφυγή με την οποία η Mikroregion Porta Bohemica αμφισβητούσε τα ποσά που είχαν καταλογιστεί εις βάρος της.

11 Η Mikroregion Porta Bohemica προσέφυγε κατά της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε η διοικητική προσφυγή της ενώπιον του Krajský soud v Ústí nad Labem (περιφερειακού δικαστηρίου Ústí nad Labem, Τσεχική Δημοκρατία), το οποίο ακύρωσε την απορριπτική απόφαση για τον λόγο ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 προθεσμία για την κίνηση της διαδικασίας, η οποία είναι τετραετής και αρχίζει από τη διάπραξη της παρατυπίας, είχε παρέλθει κατά τον χρόνο έναρξης του φορολογικού ελέγχου και ότι, κατά τον χρόνο καταλογισμού του προς επιστροφή ποσού, είχε επίσης παρέλθει η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού προθεσμία για την έκδοση απόφασης περί ανάκτησης της χρηματοδότησης.

12 Η φορολογική αρχή άσκησε αναίρεση κατά της απόφασης του Krajský soud v Ústí nad Labem (περιφερειακού δικαστηρίου Ústí nad Labem) ενώπιον του Nejvyšší správní soud (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Τσεχική Δημοκρατία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο.

13 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η φορολογική αρχή υποστηρίζει, αφενός, ότι ο κανονισμός 2988/95 δεν έχει εφαρμογή στη διαπιστωθείσα παρατυπία στο σύνολό της, αλλά μόνον κατά το μέρος της που αντιστοιχεί στο ποσοστό συγχρηματοδότησης από την Ένωση. Επομένως, τίποτα

δεν κωλύει την εφαρμογή του άρθρου 44a, παράγραφος 9, του νόμου 218/2000, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, όσον αφορά τα κεφάλαια που έθεσε στη διάθεση της Mikroregion Porta Bohemica το εθνικό ταμείο περιβάλλοντος. Αφετέρου, η φορολογική αρχή εκτιμά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, το άρθρο 44a, παράγραφος 9, το οποίο προβλέπει δεκαετή προθεσμία για την έκδοση απόφασης καταλογισμού του ποσού που οφείλεται λόγω παράβασης των δημοσιονομικών κανόνων, επιτρέπει στην Τσεχική Δημοκρατία να εφαρμόσει μεγαλύτερη προθεσμία από την οριζόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95.

14 Επί του πρώτου ζητήματος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ιδίως επί των συνεπειών της απόφασης του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 2023, Napfény-Toll (C-615/21, EU:C:2023:573), η οποία εκδόθηκε στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), καθώς και το γεγονός ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη ασκούν συντρέχουσα αρμοδιότητα στους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και του περιβάλλοντος. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, αν, στην περίπτωση έργων που χρηματοδοτούνται τόσο από πόρους της Ένωσης όσο και από εθνικούς πόρους, ο κανονισμός 2988/95 πρέπει να εφαρμόζεται στο σύνολο της χρηματοδότησης.

15 Επί του δευτέρου ζητήματος, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξης της νομολογίας του Δικαστηρίου, διατηρεί αμφιβολίες επί του αν το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής μόνο για την έκδοση της απόφασης περί επιβολής κύρωσης και να εφαρμόζουν, κατά τα λοιπά, τις προθεσμίες του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 2, του ίδιου κανονισμού. Διερωτάται επίσης αν τα κράτη μέλη μπορούν να μεταβάλλουν το χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας παραγραφής για την έκδοση τέτοιας απόφασης, προβλέποντας ως χρονικό σημείο έναρξής της την πρώτη ημέρα του ημερολογιακού έτους που έπεται εκείνου κατά το οποίο διαπράχθηκε η παράβαση και όχι την ημερομηνία διάπραξης της παρατυπίας.

16 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Nejvyšší správní soud (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει ο κανονισμός [2988/95] την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη:
α) να θεσπίσουν εθνική ρύθμιση η οποία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 3, αυτού, προβλέπει για την έκδοση αποφάσεων επί διαδικασιών επιστροφής παρασχεθεισών επιχορηγήσεων προθεσμία μεγαλύτερη (εν προκειμένω, δεκαετή) από εκείνη που καθορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού, χωρίς όμως να ορίζει, ταυτόχρονα, χωριστή προθεσμία για την κίνηση των διαδικασιών αυτών, όπως γίνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95;
β) να καθορίσουν ως αφετηρία της προθεσμίας για την έκδοση απόφασης επί κινηθείσας διαδικασίας για την επιστροφή παρασχεθείσας επιχορήγησης, αντί του χρονικού σημείου κατά το οποίο διαπράχθηκε η παρατυπία, την πρώτη ημέρα του επόμενου ημερολογιακού έτους;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο σκέλος α' του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, έχει ο κανονισμός 2988/95 την έννοια ότι επιτρέπει σε κράτος μέλος που έχει κάνει χρήση της ευχέρειας του άρθρου 3, παράγραφος 3, αυτού, να κινήσει διαδικασία για την επιστροφή παρασχεθείσας επιχορήγησης εντός προθεσμίας μεγαλύτερης από εκείνη που καθορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95; Ή μήπως, σε περίπτωση που η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ορισμένη προθεσμία για την κίνηση της

διαδικασίας αυτής, τυγχάνει εφαρμοστέο το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 και η διαδικασία πρέπει να κινηθεί εντός της προθεσμίας που καθορίζεται σε αυτό;

3) Έχει ο κανονισμός 2988/95 την έννοια ότι, σε περίπτωση παρατυπιών κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, αυτού, οι οποίες προέκυψαν στο πλαίσιο της χρηματοδότησης έργων που σχετίζονται με ορισμένη πολιτική της Ένωσης και συνδέονται με επιχορηγήσεις που παρασχέθηκαν εν μέρει από πόρους της Ένωσης και εν μέρει από τον προϋπολογισμό κράτους μέλους, τυγχάνουν εφαρμοστέες αποκλειστικά οι διατάξεις του κανονισμού σε όλη την έκταση της παρατυπίας; Ή μήπως ο κανονισμός εφαρμόζεται μόνον όσον αφορά το διακριτό μέρος της επιχορήγησης που προήλθε από πόρους της Ένωσης, ενώ ως προς το διακριτό μέρος της επιχορήγησης που προήλθε από τον προϋπολογισμό του κράτους μέλους εφαρμόζεται η εθνική νομοθεσία;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος και επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

17 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος και με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι κράτος μέλος το οποίο δεν έχει χρησιμοποιήσει τη δυνατότητα να προβλέψει προθεσμία παραγραφής της δίωξης μεγαλύτερη από την τετραετή προθεσμία του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 μπορεί να προβλέπει, για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης, προθεσμία μεγαλύτερη από το διπλάσιο της εν λόγω τετραετούς προθεσμίας παραγραφής. Εάν η απάντηση είναι καταφατική, το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί ποια προθεσμία παραγραφής πρέπει να εφαρμόζεται σε μια τέτοια περίπτωση από το εν λόγω κράτος μέλος όσον αφορά την έναρξη της δίωξης.

18 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 προβλέπει ότι η προθεσμία παραγραφής της δίωξης παρατυπιών που είναι ικανές να θίξουν την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης είναι, κατ' αρχήν, τετραετής από τη διάπραξη της παράβασης ή, αν η παράβαση είναι διαρκής ή επαναλαμβανόμενη, από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία.

19 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 θέτει ένα απόλυτο όριο για την παραγραφή των διώξεων των παρατυπιών, η οποία επέρχεται το αργότερο την ημέρα κατά την οποία λήγει προθεσμία ίση με το διπλάσιο της προθεσμίας του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, εφόσον η αρμόδια αρχή δεν έχει επιβάλει κάποια κύρωση, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες η διαδικασία ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού (απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2025, Εμπορική Σερρών – Εμπορίας και Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων, C-42/24, EU:C:2025:56, σκέψη 39).

20 Αυτή η απόλυτη προθεσμία παραγραφής διαφυλάσσει την ασφάλεια δικαίου των επιχειρήσεων, εμποδίζοντας την επ' αόριστον παράταση, μέσω επαναλαμβανόμενων πράξεων που τη διακόπτουν, της παραγραφής διώξεων που αφορούν μια παρατυπία (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2025, Εμπορική Σερρών – Εμπορίας και Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων, C-42/24, EU:C:2025:56, σκέψη 40).

21 Τέλος, το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 ορίζει ότι τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από τις προβλεπόμενες στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 3.

22 Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι η παραπομπή του άρθρου 3, παράγραφος 3, στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 επιτρέπει στα κράτη μέλη να ορίζουν μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής μόνο στην περίπτωση της προβλεπόμενης στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 3, παράγραφος 1, τετραετούς προθεσμίας παραγραφής της δίωξης. Εξάλλου, η προθεσμία αυτή είναι η μόνη της οποίας η διάρκεια καθορίζεται στην συγκεκριμένη παράγραφο.

23 Αντιθέτως, το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τον κανόνα του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, δυνάμει του οποίου, όσον αφορά την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης, η παραγραφή επέρχεται το αργότερο κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου τουλάχιστον του διπλασίου της προθεσμίας παραγραφής, εκτός από τις περιπτώσεις που η διοικητική διαδικασία ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού λόγω της άσκησης ποινικής δίωξης.

24 Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όταν κράτος μέλος έχει χρησιμοποιήσει τη δυνατότητα που του παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 να ορίσει προθεσμία παραγραφής μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, τετραετή προθεσμία παραγραφής, η απόλυτη προθεσμία για την έκδοση τέτοιας απόφασης πρέπει να υπολογίζεται βάσει της μεγαλύτερης ως άνω προθεσμίας (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2025, Εμπορική Σερρών – Εμπορίας και Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων, C-42/24, EU:C:2025:56, σκέψεις 41 και 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

25 Επομένως, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να προβλέπει για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης προθεσμία παραγραφής διάρκειας μεγαλύτερης από το διπλάσιο της τετραετούς προθεσμίας παραγραφής της δίωξης, την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, αν δεν έχει προηγουμένως χρησιμοποιήσει τη δυνατότητα που του παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, να ορίσει προθεσμία παραγραφής μεγαλύτερη από την τετραετή αυτή προθεσμία για την παραγραφή της δίωξης.

26 Λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας που εκτέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, παρέλκει η απάντηση στα ζητήματα που εγείρει το αιτούν δικαστήριο σχετικά με τη διάρκεια της εφαρμοστέας προθεσμίας παραγραφής της δίωξης στην περίπτωση που οι εθνικές αρχές απλώς παρεκκλίνουν από τη διάρκεια της απόλυτης προθεσμίας παραγραφής για την έκδοση τέτοιας απόφασης.

27 Τέλος, διευκρινίζεται ότι, αν οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν έχουν ορίσει προθεσμία παραγραφής της δίωξης διαφορετική από εκείνη που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, η δίωξη πρέπει οπωσδήποτε να αρχίσει εντός της τετραετούς προθεσμίας που προβλέπει η διάταξη αυτή.

28 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι κράτος μέλος το οποίο δεν έχει χρησιμοποιήσει τη δυνατότητα να προβλέψει προθεσμία παραγραφής της δίωξης μεγαλύτερη από την τετραετή προθεσμία του άρθρου 3, παράγραφος 1,

πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 δεν μπορεί να προβλέπει απόλυτη προθεσμία παραγραφής για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης η οποία να είναι μεγαλύτερη από το διπλάσιο της εν λόγω τετραετούς προθεσμίας παραγραφής.

Επί του δευτέρου σκέλους του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

29 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να ορίζει, σε περίπτωση στιγμιαίας παρατυπίας, ως χρονικό σημείο έναρξης της απόλυτης προθεσμίας παραγραφής για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης, αντί της ημερομηνίας διάπραξης της παρατυπίας, την πρώτη ημέρα του επόμενου ημερολογιακού έτους.

30 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού 2988/95, το οποίο υπενθυμίζεται στη σκέψη 4 της παρούσας απόφασης, προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, θεσπίζοντας τη διάταξη αυτή, θέλησε απλώς να παράσχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρατείνουν τη διάρκεια της προθεσμίας παραγραφής της δίωξης σε σχέση με την προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, αποκλειόμενης οποιασδήποτε μεταβολής του χρονικού σημείου έναρξης της εν λόγω προθεσμίας (απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2025, Εμπορική Σερρών – Εμπορίας και Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων, C-42/24, EU:C:2025:56, σκέψη 27).

31 Η ερμηνεία αυτή ισχύει και για το χρονικό σημείο έναρξης της απόλυτης προθεσμίας παραγραφής για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης, δεδομένου ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, τα χαρακτηριστικά της εν λόγω απόλυτης προθεσμίας παραγραφής καθορίζονται σε σχέση με την προθεσμία παραγραφής της δίωξης.

32 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να ορίζει ως χρονικό σημείο έναρξης της απόλυτης προθεσμίας παραγραφής για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης για τη διάπραξη παρατυπίας την πρώτη ημέρα του ημερολογιακού έτους που έπεται εκείνου κατά το οποίο διαπράχθηκε η παρατυπία και όχι την ημερομηνία διάπραξής της. Η προθεσμία αυτή αρχίζει σε όλες τις περιπτώσεις, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, από την ημερομηνία διάπραξης της παρατυπίας ή, σε περίπτωση επαναλαμβανόμενης ή διαρκούς παρατυπίας, από την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

33 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι οι προβλεπόμενες σε αυτό προθεσμίες παραγραφής εφαρμόζονται σε παρατυπία που αφορά τη χρηματοδότηση έργου συνδεόμενου με πολιτική της Ένωσης, ακόμη και στην περίπτωση που η παρατυπία αυτή θίγει ή είναι ικανή να θίξει τόσο τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης όσο και εκείνα ενός κράτους μέλους.

34 Προκαταρκτικώς, μολονότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αμφισβητεί το παραδεκτό του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος για τον λόγο ότι η διατύπωσή του είναι υπερβολικά γενική και ότι το ερώτημα έχει υποθετικό χαρακτήρα, επισημαίνεται ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιέχει, στο σύνολό της, επαρκή στοιχεία τα οποία παρέχουν στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να κατανοήσει το περιεχόμενο των ερωτημάτων που του υποβάλλονται, πράγμα που η Επιτροπή εξάλλου αναγνωρίζει, και ότι δεν προκύπτει ότι το ερώτημα αυτό προδήλως δεν έχει οποιαδήποτε σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης. Υπό τις συνθήκες αυτές, το τρίτο προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

35 Όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 ρυθμίζει τις προθεσμίες παραγραφής για παρατυπίες που είναι ικανές να θίξουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης.

36 Η παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του άρθρου 3 παραπέμπει, όσον αφορά την έννοια της «παρατυπίας», στο άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95, το οποίο ορίζει ότι, «[γ]ια την προστασία των οικονομικών συμφερόντων [της Ένωσης] θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του δικαίου [της Ένωσης].».

37 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95 ορίζει ότι ως «παρατυπία», κατά την έννοια της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, νοείται «κάθε παράβαση διάταξης του δικαίου [της Ένωσης] που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός [της Ένωσης] ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από [την Ένωση], είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό [της Ένωσης], είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»

38 Το γράμμα της διάταξης αυτής το οποίο αναφέρεται σε πράξεις ή παραλείψεις «με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα» να ζημιωθεί ο προϋπολογισμός της Ένωσης ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από την Ένωση δεν περιορίζει την εφαρμογή των κανόνων του κανονισμού 2988/95, στους οποίους περιλαμβάνονται οι περί παραγραφής κανόνες του άρθρου 3, μόνο στις συνέπειες των διαπραττόμενων παρατυπιών επί των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, αλλά αφήνει αντιθέτως να εννοηθεί ότι οι εν λόγω κανόνες εφαρμόζονται σε όλες τις παρατυπίες που είναι ικανές να έχουν τέτοιες συνέπειες, ανεξαρτήτως του μεριδίου της χρηματοδότησης που προέρχεται από κεφάλαια της Ένωσης.

39 Ομοίως, ούτε από το άρθρο 1, παράγραφος 2, ούτε από οποιαδήποτε άλλη διάταξη του κανονισμού 2988/95 προκύπτει ότι το γεγονός ότι η Ένωση ασκεί συντρέχουσα αρμοδιότητα στον τομέα με τον οποίο συνδέεται το έργο στο πλαίσιο του οποίου διαπράχθηκε παρατυπία είναι ικανό να εμποδίσει, τουλάχιστον εν μέρει, την εφαρμογή των κανόνων που προβλέπει ο κανονισμός 2988/95.

40 Η ερμηνεία που εκτίθεται στις προηγούμενες σκέψεις επιρρωννύεται από το ότι, στην περίπτωση συγχρηματοδοτούμενου έργου, η ίδια παρατυπία μπορεί να θίξει τόσο τον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης ή προϋπολογισμό τον οποίο διαχειρίζεται η Ένωση όσο και τους εθνικούς προϋπολογισμούς και ότι, επομένως, θα ήταν τεχνητή η διάκριση των εφαρμοστέων κανόνων σε μια τέτοια παρατυπία, η οποία είναι αδιαίρετη, ανάλογα με την προέλευση των χρηματοδοτήσεων τις οποίες αυτή αφορά.

41 Επιπλέον, το να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 διέπει αποκλειστικά τις συνέπειες μιας τέτοιας παρατυπίας επί των οικονομικών της Ένωσης και μόνο θα ισοδυναμούσε με παραδοχή ότι η ίδια πράξη μπορεί ταυτόχρονα να υπόκειται σε διαφορετικές προθεσμίες ανάλογα με το αν είναι ικανή να θίξει τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης ή τα εθνικά οικονομικά συμφέροντα, πράγμα που θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα τη λήψη αντιφατικών αποφάσεων και θα αντέβαινε στον σκοπό ασφάλειας δικαίου που επιδιώκει η διάταξη αυτή (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2025, Εμπορική Σερρών – Εμπορίας και Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων, C-42/24, EU:C:2025:56, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Κατά συνέπεια, όπως δέχθηκε εμμέσως το Δικαστήριο με την απόφαση της 8ης Μαΐου 2024, Finanzprokuratur (C-734/22, EU:C:2024:395, σκέψη 27 επ.), το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει εφαρμογή στην περίπτωση παρατυπίας που διαπράχθηκε στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενου έργου, χωρίς να απαιτείται να εφαρμοστούν διαφορετικοί κανόνες παραγραφής κατά το μέτρο που η παρατυπία αυτή θίγει επίσης και τα εθνικά οικονομικά συμφέροντα.

43 Διευκρινίζεται επίσης ότι η απόφαση της 13ης Ιουλίου 2023, Napfény-Toll (C-615/21, EU:C:2023:573, σκέψη 31), την οποία μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο, δεν μπορεί να κλονίσει το ανωτέρω συμπέρασμα. Πράγματι, σε αντίθεση προς την υπό κρίση υπόθεση, η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο παρατυπίας που είχε ως αποτέλεσμα αδικαιολόγητη δαπάνη, η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση αφορούσε το διακριτό ζήτημα αν μια παρατυπία στον τομέα του ΦΠΑ εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2988/95 ως «μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό [της Ένωσης]», κατά την έννοια του άρθρου του 1, παράγραφος 2.

44 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι οι προβλεπόμενες σε αυτό προθεσμίες παραγραφής εφαρμόζονται σε παρατυπία που αφορά τη χρηματοδότηση έργου συνδεόμενου με πολιτική της Ένωσης, ακόμη και στην περίπτωση που η παρατυπία αυτή θίγει ή είναι ικανή να θίξει τόσο τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης όσο και εκείνα ενός κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

45 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, και παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

έχει την έννοια ότι:

κράτος μέλος το οποίο δεν έχει χρησιμοποιήσει τη δυνατότητα να προβλέψει προθεσμία παραγραφής της δίωξης μεγαλύτερη από την τετραετή προθεσμία του άρθρου 3,

παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 δεν μπορεί να προβλέπει απόλυτη προθεσμία παραγραφής για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης η οποία να είναι μεγαλύτερη από το διπλάσιο της εν λόγω τετραετούς προθεσμίας παραγραφής.

2) Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95

έχει την έννοια ότι:

δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να ορίζει ως χρονικό σημείο έναρξης της απόλυτης προθεσμίας παραγραφής για την έκδοση απόφασης περί επιβολής κύρωσης για τη διάπραξη παρατυπίας την πρώτη ημέρα του ημερολογιακού έτους που έπεται εκείνου κατά το οποίο διαπράχθηκε η παρατυπία και όχι την ημερομηνία διάπραξής της. Η προθεσμία αυτή αρχίζει σε όλες τις περιπτώσεις, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, από την ημερομηνία διάπραξης της παρατυπίας ή, σε περίπτωση επαναλαμβανόμενης ή διαρκούς παρατυπίας, από την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία.

3) Το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95

έχει την έννοια ότι:

οι προβλεπόμενες σε αυτό προθεσμίες παραγραφής εφαρμόζονται σε παρατυπία που αφορά τη χρηματοδότηση έργου συνδεόμενου με πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακόμη και στην περίπτωση που η παρατυπία αυτή θίγει ή είναι ικανή να θίξει τόσο τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης όσο και εκείνα ενός κράτους μέλους.

(υπογραφές)